

451241

ORSZÁG

VIILAG

GELLER ÖDÖN

társadalmi, művészeti és irodalmi

országos riportlapja

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1939. 1. 15. — XXVIII. évf. 2. sz.
(Bejegyzve: Trib. Arad, Secția III-a
Con. Dos. Nr. Pres. 8./1938/2.)

SCHUTZ

POSZTÓ
NAGYÁRUHÁZA

AZ ORSZÁG-VILÁG

a legkitünőbb és legtökéletesebb tudósítói szolgálattal rendelkezik. A bel- és külföldi eseményeket, eredeti cikkek keretében, a legmegbízhatóbban tárja az olvasó elé.

Az ORSZÁG-VILÁG

kéthetenként összefoglaló képet ad olyan aktualitásokról — könnyen és tárgyilagosan — amelyekkel a napilapok nem foglalkoznak.

Az ORSZÁG-VILÁG

az igazi demokráciáért küzd és minden sorában a reakció ellen harcol, a népek békéjéért, megértéséért és belső nyugalomért.

Az ORSZÁG-VILÁG

a legjobb ujságírógárdát csoportosítja maga köré. Munkatársai között Ardeal jelesei foglalnak helyet, akik nyugati szellemet jelentenek a sajtó életében.

Az ORSZÁG-VILÁG

művészeti rovatai a modern ember széles látóköréhez simulnak és minden tekintetben felvilágosodottságot jelentenek.

Az ORSZÁG-VILÁG

társadalmi akcióiban és közleményeiben felkarolja a kisemberek ügyét, istápolja az elhagyatottakat, a nyilvánosság elé viszi a becsületes, dolgozó emberekkel történt igazságtalanságokat és gondoskodik azok orvoslásáról.

Az ORSZÁG-VILÁG

közgazdasági cikkeiben a kereskedő és iparosvilág érdekeit képviseli és tántoríthatatlanul küzd sérelmeik és a korrupció ellen.

Az ORSZÁG-VILÁG

kéthetenként, kiváló írók tollából, humoreszkeket és hangulatos, rövid irodalmi közleményeket tartalmaz, melyek méltán illeszkednek a nivós, másirányú közlemények keretébe.

Lapunk példányszámonként nem kapható. Előfizethető: Arad, Bulv. Regele Ferdinand 19.

Vlad Alexandru

tábornok-főpolgármester vissza- emlékezései a királyi vadászatra

Néhány nappal ezelőtt, amint azt már a napisajtó, sőt a nemzetközi hírszolgálati irodák és rádióállomások is jelentették, királyi vadászat volt az aradmegyei Kisjenő község környékén őfelsége **II. Carol** király és **Mihai** nagyvajda részvételével. A számos előkelő és nagyrészt a bucureștii külképviseleti testület legszámottevőbb tagjai közül kikerült meghívott között, a **hészvételre való felszólítás kitüntetés-számba menő megtiszteltetésében** részesült **Vlad Alexandru tábornok, Aradváros főpolgármestere, a kitünő vadász is.**

Vlad tábornok nem első ízben vesz részt őfelsége vadászkirándulásán, az uralkodó személyesen és jól ismeri kitünő katonáját és hűséges emberét, akit már több ízben tüntetett ki a személyes érintkezés kegyével. A kisjenői vadászat újabb bizonyítéka volt annak, hogy az uralkodó szives barátságossággal fordul **Vlad** tábornokhoz valahányszor úgy adódik, hogy az idős katona megjelenik magas színe előtt, vagy környezetében vesz részt valamilyen eseményben.

Az udvari vadászatról hazatérő **Vlad Alexandru** tábornok-főpolgármester az elragadtatás és az őszinte hódolat hangján emlékezett meg kétnapos élményeiről, őfelsége személyével kapcsolatos megfigyeléseiről, a vadászat hangulatáról és mindarról, ami ezen a kétnapos sport-kiránduláson történt.

Az Ország-Világ munkatársának felkérésére a tábornok-főpolgármester a következő érdekes részleteket mondta el a kétnapos udvari vadászatról:

— Őfelsége **II. Carol** király kegyes jóindulatáról tett tanubizonyságot, amikor előkelő bucureștii vadásztársaságával Arad közelében járva engem is meghívott az udvari vadászatra, ahol különben újabb jóindulatának adott kifejezést, amikor **személyesen és több ízben érdeklődött a város közigazgatása élén elfoglalt új beosztásomról és mindarról, ami ezzel a hivatással és Aradváros ügyeivel kapcsolatos.** Az uralkodó melegen érdeklődött az aradi helyi viszonyok iránt és meglepő, mennyire tájékozott mindenről, ami itt

Vezető márka
FLORA
speciál-krémlikör

történik. Megkérdezte, hogyan váltak be a városi közigazgatásban alkalmazott új munkaerők, mert tudomással bír a nagyszabású munkaerő átcsoportosításról, ami ebben a viszonylatban történt. Érdeklődött az elbocsájtott városi alkalmazottak iránt, akiknek számáról pontos értesüléssel bír a király.

— Azok a kérdések, amelyeket öfelsége az aradi helyi közigazgatás ügyeire vonatkozóan hozzám intézett, bizonyítják: mennyire foglalkoztatják az uralkodót az ország ügyei, milyen részletesen tájékozódik nemcsak az általános ügyvitel felől, de az összes, vidéki viszonylatu és aprólékos kérdésekről is, amelyeknek irányítása végső fokon szintén a király kezeiben futnak össze. Nemcsak elméletileg ismeri az országlás kérdéseit, nem csupán miniszteriumi beszámolók alapján ítél dolgokról, hanem **maga tanulmányozza az összes problémákat**, ami azt jelenti, hogy az ország közigazgatási ujjáteremtése az uralkodó személyes irányítása mellett történik.

— Mialatt pedig az uralkodó az aradi viszonyok iránt érdeklődött, első perctől kezdve mellette tartózkodott **Mihai nagyvajda**, a trón örököse. Olyan érdeklődéssel hallgatta a királyfi a kérdéseket és az általam előadottakat, hogy meglátszott, **mennyire figyelmeztető atyja minden tettét és ezzel párhuzamosan az országos kérdéseket.** Különben a nagyvajda állandóan az uralkodó mellett tartózkodik, részt vesz legbizalmasabb beszélgetéseiben is, elmélyedő figyelemmel hallgatja a megbeszéléseket és királyi atyja szavait. Azok az eszmecsere, beszélgetések és megjegyzések, amelyek az alkalommal folytak le, érdekesek és megjegyezettek voltak, hiszen a királyi vendéglátókon kívül a fővárosi külképviseleti testület színe-java vett részt a vadászon.

— **Mihai nagyvajda** ez alkalommal nemcsak arról tett tanúságot — amit már több ízben bebizonyított —, hogy **elsőrendű vadász**, de azzal is szinte elkápráztatta a jelenlevőket, hogy a **külföldi diplomatákkal csaknem kivétel nélkül anyanyelvükön beszélgetett.** Mihai nagyvajda, a vadászfegyver mesteri kezelője, valóságos **nyelvtehetség.** Beszédje az összes, általa birt idegen nyelveken, éppen olyan könnyen, folyamatos, szavainak csengése éppen olyan tiszta, mintha anyanyelvén beszélne, ami pedig kedves közvetlenségét, szívelvűs modorát és felnőtten valló komoly gondolatait illeti, ezek a tulajdonságai és gondolatai szintén teljes mértékben érvényesülnek.

— Az ország trónörököse nemcsak szívesen vadászik, de szenvedélyes hódolója ennek a nemes sportnak, amihez a férfias jellem sok szép és értékes megnyilatkozása szükséges. Nyugodt, türelmes vadász, higgadtan kezeli a fegyvert, ura lélekjelenlétének és pompásan céloz. **Királyi atyja minden alkalommal gyönyörködve figyel, mint fejlődik egyre**

jobb vadásszá fia és utóda, aki egyben hódoló tanítványa is.

— A kétnapos udvari vadászat a legjobb hangulatban folyt le. Az uralkodó, a trónörökös, a külországok képviselői valósággal feloldódtak a pompás kaland élményében. Mindenki közvetlen, szívélyes és jókedvű volt, a vadászok sok sikerrel kezelték a fegyvert, a kisjenői királyi vadászterület pazar vadállománya sok kellemes epizóddal szolgált, úgy hogy az összbenyomás csakis az lehetett, hogy fényesen sikerült sportkirándulás emlékével hagyták el az aradmegyei vadászterületet a felséges, kegyelmes és méltóságos vadászok.

Ezeket mondotta Vlad Alexandru tábornok-főpolgármester a királyi vadászatról, amiről különben olyan nem mindennapi, marandó emlék készült, amire méltán lehetne büszke az ország minden előkelősége. Az történt ugyanis, hogy

amikor vadászatra indulóban Őfelsége elbeszélgetett környezetével, közben odalépett Aradváros főpolgármesteréhez, karonfogta a tábornokot és néhány lépésre félrevonva egy fényképezőgép elé állott vele. Az uralkodó intésére elkattant a fényképezőgép és II. Carol király intenciójának megfelelően kettesben örököltette meg Őfelségét és Vlad tábornokot.

Ez a rendkívüli megtiszteltetés alkalmul szolgál arra, hogy maradandó emlékként őrizhesse meg a város élére állított tábornok ennek a vadászatnak számára oly sokat jelentő mozzanatait s különösen azt, hogy az uralkodó vele együtt fényképeztette le magát...

Mindent elsőpör

a takarékosági hullám

Okos ember nem panaszkodik az időjárásra, hanem alkalmazkodik hozzá, ahogy tud és ahogy lehet. Hol felgyüri a kabátja gallérját, hol meg uszórúhára vetkőzik. Ha pedig már sehogyse bírja és módjában van, hát megszökik előle. Ezerkilencszáztizen-négy óta annyi vihart végigálltunk, annyiszor vacogtunk és annyiszor öntött el bennünket a forróság, hogy egykönnyen nem fújhatnak olyan szelek, amikhez hozzá ne lennénk edződve. Mégis, ez a fi-

gura, amivel a közállapot ebben a pillanatban játszik bele a privát életünkbe, egy kicsit tulságosan szokatlan és meglepő. Hadakozni azonban éppen úgy nem lehet ellene, mint az időjárás ellen, részint mert nincs miből és ha lenne is, nincs mivel, — főképpen pedig nincs hová, mert másutt is körülbelül ilyen rossz az időjárás, vagy legalább is bizonytalan. Hát az ember megpróbál alkalmazkodni. Takarékoskodik.

Radu Pascu — ítélőtáblai főügyész

A hivatalos beiktatásokat meghaladó bensőségességgel ünnepelte a közelmúlt napokban a főváros bírói kara és jogásztársadalma Radu Pascu táblai tanácsosnak, az ilfovi ítélőtáblai koronaügyészség új vezetőjének hivatalbalépését.

Radu Pascu, akit aránylag fiatalon ért az a rendkívüli megtiszteltetés, hogy az ország fővárosának egyik legelőkelőbb igazságügyi intézményének élére került, sokan ismerik itt Aradon is, ahol hosszú éveken keresztül működött vizsgálóbíróként. A kitünő képességű, nagy tudású jogász aradi működése során sok tisztelőt szerzett, magánéletében pedig sok baráti kapcsolatot épített ki a városban. Széleslátókörű, elfogulatlan mérlegelője az igazságnak Radu Pascu, akit Aradról a temesvári ítélőtáblához neveztek ki, miután táblabírói rangra emelték. A temesvári ítélőtáblától aránylag rövid időn belül Brassóba helyezték, hogy a brassói vádhatóság élén, mint vezető főügyész működjen. Több éven keresztül töltötte be ezt a szerepet Radu Pascu olyan kiváló bírói és emberi képességekkel, hogy ezen az állomáshelyén is csak nagyrabecsülés, tisztelet vette körül személyét.

Néhány hónappal ezelőtt történt azután, hogy Radu Pascu pályafutása tovább ivelt, amennyiben az ország fővárosába helyezték át, ahol az ilfovi ügyészség vezetését bízták rá. Új állomáshelyén is beváltotta mindazokat az elvárásokat, amelyek bírói multján alapultak és amelyeknek figyelembevételével kinevezték és az igazságügyminisztérium néhány hónapos bucurestii működés után az ilfovi ítélőtábla vezető koronaügyészévé nevezte ki. Beiktatása alkalmával valóságos elhalmozták jókívánságokkal, amihez Aradról is sokan csatlakoztak.

Csak az árak olcsók, minőségeink változatlanok!

GOLDSTEIN LAJOS

mélyen leszállított árakon nagy választékot nyújt kosztüm és kabátujdonságokban, selyem és mosóáruban.

Str. Bratianu 2.

Mint a harang nyelv nélküli

olyan a gyáros, vállalkozó, kereskedő, iparos reklám nélkül. Új vevőket ma már csak szabadtéri reklám által szerezhet, mert bármilyen jó árut tart vagy készít,

nem tudja értékesíteni, ha nem propagálja. Az

ORSZÁG-VILÁG „AGGE” REKLÁMOSZTÁLYA

elősegíti igyekezetét és készséggel bocsátja rendelkezésére tapasztalatait. Tegyen kísérletet!

Bulv. Regele Ferdinand 19. Telefon 15—25.

Hol az igazság?

„Az isteni igazságosság” — mondja Szent Ágoston vallomásainak VII. fejezetében — „ön maga változása nélkül a különböző korszakokban nem egyszerre mindent, hanem azt rendeli és parancsolja, ami azon időnek megfelel.”

A mai történelmi időkben az általános politikai, gazdasági, társadalmi és erkölcsi átalakulás mélyreható változásokat idézett elő a nemzetek életében. Soha oly nehéz és felelősségteljes feladat nem hárult az igazságszolgáltatás tényezőire, mint ezekben a robbanó izgalmakkal és súlyos problémákkal telített napokban.

Hallgassuk meg perrendszerü sorrendben az ügyészt, a védőt és végül a bírót. Nyilatkozzanak, melyek azok az igazságszolgáltatási feladatok, amelyek elé a mai nehéz idők állítják őket.

AZ ITÉLŐTÁBLA FŐÜGYÉSZE

igy nyilatkozott:

— Elmult idők balhite szülte és különösen a mai zavaros időkben terjedt el az a vélemény, hogy az ügyész a vád érdekeinek egyoldalú, sőt néha elfogult képviselője. Abból az időből származik ez a tévhit, amikor a vádlott személyének regényes szerepeltetése volt divat, s a felvilágosodottság nevében lehetett a megértés, sőt a helyeslés szempontját hangsúlyozni a fennálló rend és a társadalom ellenségeivel szemben. Ma már azonban más a helyzet. Az emberiség felismerte a társadalmi rend megvédelmezésének elsőrendű szükségességét s ma már a büntetőjogban is, de a közvélemény által is elfogadott elv, hogy a humanizmus megnyilatkozását azok igényelhetik elsősorban, akik a társadalomnak tisztességes, dolgozó tagjai.

— Európában megnyilvánuló bizonyos események hatása alatt Európában ma már döntővé vált az a meggyőződés, hogy az államhatalom öngyilkosságát jelenti, ha eltűri a harcot a fennálló rend, az állam, mint törvényes közösség, a vallás, mint Istennel való metafizikai kapcsolat és a közrend, mint a békés munka feltétele ellen. Véget ért az a korszak, amikor nyíltan lehetett hirdetni az állam és közösség ellenes megnyilatkozásokat.

— Románia modern törvényeinek szelleme a közvádltó tárgyilagosságra és pártatlanságra kötelezi. Ezért is igaztalan az a balhit, hogy a közvádltó egyoldalú, hiszen az ilyen ügyész veszélyeztetné a törvények tiszteletét, nem beszélve arról, hogy elfogultságát amúgy is kudarcrea ítéli a független bíróság pártatlansága. Igaz ugyan, hogy az ügyész a társadalmi rend, a belső béke és nyugalom őre és védelmezője, igaz ugyan, hogy a vádhatóság székéből harcol a felforgatás, a nyugtalanság szitása és általában a bűn ellen, ez azon-

ban nem l'art pour l'art szereplés, hanem annak a szerepnek hivatásszerű betöltése, amelyre a vádhatóság kijelöltetett s amely szerep védőbástyája a jognak és igazságosságnak.

AZ ÜGYVÉD

a bűnügyi védő feladatairól a következőket mondotta:

— A büntetőtörvény és a bűnvádi eljárás is védelmet jelentenek, a társadalmi keretek törvényszerűségei szerint megalkodott védelmét jelentik a közösségnek mindennel szemben, ami az együttélésben káros, bűnös, veszedelmes lehet. Ennek a mindennekfeletti védelemnek hatalmi szervei az üldöző közbíró, valamint a megtorló bíró. Ezek magasztos, de mégis csak emberi hivatások. A bíró és ügyész általános emberi képességei is végesek, a pusztá hatalmi helyzet nem adhat egyszersmind emberfeletti ihlettséget is és az ember nem vetkőzheti le képességeinek fogyatékosságait, saját végeességét. Ebből tehát az következik, hogy **ha nem volna védői intézmény, maguk a bírák és a közbíró képviselői lennének azok, akik elsőnek kiáltanának védő után.**

— A védői hivatásnak, amelyet az írott szabályok elégtelensége és a rugalmasság legvégső határán is tapasztalható merevsége hívott életre, nincs és nem is lehet írott szabálya. **A védelemnek csak erkölcsi szabálya van, a gyarló embert védeni az emberi gyarlóságok eshetőségei ellen.** A védelem az összesség kincse, iránya és szabadsága felette áll az időnek s a maga köteles egyoldalúságában véges embert oltalmaz a véges emberek között. A védő hivatása éppen a maga kételyt nem tűrő egyoldalúságában oly tiszta és szent, mint a papé, aki az emberi ítélet szerint arra érett embertársát a szegénynek szegénye, a bitófa alá is emelkedett lélekké, a kiengesztelődés ígéretével kíséri.

AZ ITÉLŐTÁBLAI TANACSELNÖK

igy nyilatkozott a bíró feladatairól:

— A bíró feladata, különösen a mai sulyos időkben, nagyon hasonlít az orvos feladatához. Ha az orvost beteghez hívják, először meghallgatja a beteg panaszait, megméri hőmérsékletét, megállapítja a tünetek kórokozóját s azután megkezdi a gyógykezelést. A beteg is téved olykor, mert a beteg panaszai néha még a legügyesebb orvost is megtévesztik. **A bíró feladata a helyes diagnózis megállapítása,** talán még nehezebb, mert sokkal gyakrabban kerül szembe szimulánsokkal, akik tudatosan és készakarva törekszenek a bíró félrevezetésére.

— Ez a megállapításom különben a mai közgazdasági viszonyok között különösen a sértettekre vonatkozik, akik közül igen sokan **haszonlesésből és kapzsiságból elsősorban a vádhatóságot igyekeznek félrevezetni** s arra bírní, hogy a vád képviseletét vállalja el. Bár ezek a próbálkozások legtöbbször már az ügyészség rostáján megakadnak, vannak esetek, amikor sikerül az ügyészséget vélt igazuk mellett so-

rompóba állítani. Itt kezdődik azután a bíró feladata, akinek kötelessége mind a terhelő, mind a terhelő adatoknak egyforma lelkiismeretességgel való mérlegelése s akinek **nem öröm és nem dicsőség, hanem kötelességteljesítés a bűnös elítélése, az ártatlan felmentése.**

— A tényállás felderítése a legnehezebb bírói feladat, mert a **tényállás ritkán jelentkezik a maga egyszerű tisztaságában**, hanem leggyakrabban mindenféle mellékkörülmény kíséretében. Sokszor a fától alig látni az erdőt... A nehézségek ott kezdődnek, hogy a **vádlottak legtöbb esetben visszavonják vagy a vizsgálóbíró előtt, vagy a tárgyaláson azokat a vallomásokat, amelyeket a nyomozás során a csendőrség, vagy a rendőrség előtt tettek.** Ezt rendszerint azzal indokolják, hogy a vizsgálatot lefolytató hatóságok **meg nem engedett eszközökkel** csikarták ki a beismerést. Naiv emberek, vagy az ugynevezett laikus bírák olykor elhiszik ezt a fondorlatosan kieszelt hazugságot, hivatása magaslatán álló és kellő élettapasztalattal rendelkező bíró azonban mindig a legnagyobb fenntartással fogadja ezt a védekezési módot. **Ez azonban nem jelenti azt, hogy a bíró minden ilyen védekezést hivatalból elutasít.** De a bíró ne legyen vak semmiféle vonatkozásban s minden irányban vizsgálja meg alaposan az eléje kerülő és kibontakozó tényállást. Nyitott szemmel nézzen bele az életbe az ítéletet hozó bíró, nyitott füllel hallgasson meg minden hangot, amely az élet zsvivájából felé árad, **azután pedig vessen magával számot és egyedül lelkiismeretére hallgatva döntse el, hogy az, aki előtte áll, bűnös-e, vagy ártatlan?"**

Popovici Cornel — Aradváros főmérnöke

Amint a napisajtó röviden jelentette, Aradváros vezetősége igen szerencsés módon oldotta meg az üresedésben lévő városi építészfőmérnök állásának betöltését. A kinevezés áthelyezés útján történt meg, amennyiben a belügyminisztérium jóváhagyta, hogy **Popovici Cornel**, a megyei építészeti szolgálat kitűnő főmérnöke, aki elsőrendű szakember és a városi építészfőmérnök munkakörével különösképpen tisztában van, átlépjen a városi közigazgatás szolgálatába és itt folytassa tevékenységét. Az áthelyezés megtörtént, **Popovici Cornel** már el is foglalta hivatalát és megkezdte munkáját, amire igen nagy szükség van a város mérnöki hivatalában.

Jelentős munkatorlódást talált az új főmérnök munkája megkezdésekor, amit még csak fokoz az a körülmény, hogy az építészfőmérnöknek alaposan hozzá kell látnia azoknak a terveknek kidolgozásához és megvalósuláshoz juttatásához, amelyeket a városvezetőség elvben elhatározott és amelyeknek gyakorlati keresztülvitele elsősorban a mérnöki hi-

vatal munkájától függ. Szerencsére **Popovici** Cornel kitünő munkaerő, tájékozott közigazgatási szakember, aki tudja, hol kell megfogni a dolgokat és miképpen kell legmegfelelőbbben, legcélszerűbben felgöngyöltetni a restanciákat és megoldani a jövő feladatait.

Rokonszenves, előzékeny, szívélyesmodoru köztisztviselővel növekedett a város tisztviselőkarának létszáma **Popovici** Cornel főmérnök hivatalbalépésével és minden elfogultság nélkül megállapítható, hogy a városvezetőség jól választott, amikor az új főmérnököt **Popovici** Cornel személyében választotta ki.

Hozzászólás

a Szendrey Mihály elleni feljelentéshez

Amikor ekhos szekéren dőcögött faluról falura s küzdött az országut vendégmarasztaló sarával, talán még akkor sem akadt el mondjuk két falu között a feneketlen kátyuban olyan szomoruan és annyira reménytelenül a színjátszás úgye, mint idén, az idei évad derekán, Aradon.

Bűnvádi feljelentéssel sulyosbbitott belső válság tette most már teljesen kilátástalanná a társulat ügyét s a város **Szendrey** ellenes csatakiáltástól hangos. Eppen azok támadják most meg uton utfélen a 73 esztendős **Szendrey** Mihályt, akik annakidején, nem is olyan régen, belső titkos tanácsosként szerepeltek a színházi irodában, volt munkatársak, barátok és állítólagos barátok.

Legjellemzőbb példája a robbantani akarásnak, a bűnbakkeresésnek és a hátmögötti munkának az a feljelentés, amely a közelmultban történt meg és amelyről az erdélyi napisajtó részben hirt is adott. A társulat **Felszeghy** Mária nevű színésznője volt a feljelentő s a vád az volt, hogy **Szendrey** Mihály, aki az ovadékmegtakarítás végett, mint az aradi társulat konzorcionálisan működő vállalatának ügyvitelre delegált tagjaként szerepel a koncesszióban, **megcsalta a színészeket**, mert egyetlen percig sem kezelte konzorcionális alapon a társulatot s ezzel kárt okozott tulajdonképpeni üzlettársainak, akiket alkalmazottként kezel és nem fizetett.

Nem kívánunk a bűnügyi vizsgálat elé vágni, mint ahogyan nem kívánunk védőügyvédeskedni a különben mindenkitől megtámadott **Szendrey** Mihály mellett, csupán a való tényállásnak adunk helyet, amikor leszögezzük, hogy csalásról már azért sem lehet szó, mert a társulat tagjai hónapok óta tudják a koncesszió-ügyet és senkinek sem jutott eszébe részesedést követelni, már csak azért sem, hiszen a színházindításhoz pénz kellett s a pénzt **Szendrey** szerezte meg, amikor pénzesztársat vett a vállalkozásba.

Ez a társ, illetve ennek megbízottja, egy nagyon komoly, nagyon korrekt könyvelőember intézte idén a társulat összes pénzügyi műveleteit és elképzelhetetlen, hogy tudtával megkárosíthatták volna a színészeket. Tudta nélkül pedig nem történhetett meg a megkárosítás, mivel minden ügy, minden kifizetés, bevétel vagy kiadás ellenőrzésén keresztül történt meg.

Minden mesterkélt feljelentésnél tisztában áll az a megállapítás, hogy az aradi színház nagyon rosszul ment idén.

Rosszul ment, mert a társulat sem volt kielégítő.

Igaz ugyan, hogy ezzel a megállapítással látszólagosan önmagunkkal jutunk ellentmondásba, mert idénynyitáskor éppen a támogatásra váró társulat érdekében nem nyilvánítottuk elítélő bírálatunkat, a valóság azonban az, hogy az együttes — sajnos — tényleg

nem ütötte meg a mértéket.

Még távolról sem. Vizont erről sem **Szendrey** tehet, mert tagadhatatlan, hogy Erdélyben nincs utánpótlás, másrészt pedig az aradi közönség áldozatkészsége nem engedte meg a nagymérvű szervezkedést, ami azt jelenti, hogy az aradi igazgató nem szállhatott versengésbe például a Thália igazgatóságával s nem licitálhatta túl a „**konkurrenciát**“ árajánlatokkal. Ennek ellenére is több elsőrendű erőt szerződte-tett az igazgatóság s ezeknek működését éppen az tette lehetetlenné, hogy bizonyos

külről jövő presszió hatása alatt az igazgatóság néhány olyan alkalmaztatást is kénytelen volt eszközölni, amire semmi szükség nem volt.

Alkalmaztak olyan állítólagos erőket, akiket a társulat keretében képtelenek voltak foglalkoztatni és ezek a tehertételek az amúgy is gyenge színházmenetel mellett azoknak az erőknél rovására ment, akikre pedig nélkülözhetetlenül szüksége volt a társulatnak. Mivel pedig az a bizonyos külső presszió, ami most már **Szendrey** elleni nyílt támadásokban nyilvánul meg, nem engedte meg, hogy ezeket a muszáj-alkalmazásokat megszüntessék, a belső válság eredménye az lett, hogy a kitünő **Kovács György** elhagyta Aradot . . .

Szendrey Mihály nem tudott Aradon színházat csinálni, és hogy ez így történt, nem a 73 éves színigazgató hibája, mert hiszen

Szendrey Mihály évtizedeken keresztül bebizonyította, hogy ért a színházvezetéshez.

Mint ahogyan annakidején sem szerzett vagyont, nem tételvezhető fel, hogy most, a válságok és súlyos nehézségek idején kísérelte meg a vagyongyűjtést, az üres színházi kasszából. Most majd a társulat tagjai a „**megvalósított**“ konzorcium alapján maguk vezetik az ügyeket. Sajnos, — meggyőződésünk szerint ez az új vezetés sem emelheti ki a kátyuból az aradi szintársulat ügyét.

Ady:

... minden egyéb haszontalan: Vért és arany, vért és arany

Valamelyik aradi napilapban, az apróhirdetések között, az „Adásvétel” rovatban akadt meg a szemem a következő hirdetésen:

**Vérátömlesztéshez egészséges vért ajánlok. Cim
stb. stb.**

Milyen érdekes, hogy ez a nagyon jellemző, nagyon szomorú hirtetés éppen karácsony, a megváltás ünnepe előtt jelent meg, milyen érdekes, hogy a vérátömlesztéshez szükséges vért, mint egyszerű adásvételi cikket hirdetik ujságokban. Gazdasági berendezkedésünk, az anyagi erők elosztásának szomorú eltolódása egyszerű árucikké degradálta a vért, a sűrű piros embervért, amelyet annyiszor ontanak könnyelműen, lelkiismeretlenül, s hányszor bünyös megfontoltsággal.

Külföldi nagyvárosokban élnek olyan emberek, akik üzletszerűen foglalkoznak vérátengedéssel, akik aranyért és valószínűleg emberi jóérzésből is, vért adnak azoknak, akiknek sürgősen szükségük van testük tápláló nedűjének pótlására.

De azt, hogy így „apróhirdetve”, ilyen keresetlen kereskedelmi érzékkel kínálgassa valaki a vért eladásra, azt nem hallottam, vagy legalábbis ebben a formájában soha. Mert hiszen voltak valamikor zsoldosok, akik nemcsak vérüket, de életüket is lekötötték a fizettség ellenében, amiért a halált és pusztítást kellett szolgálniok, de mi hosszabb időn keresztül abban a hitben éltünk, hogy a test és lélek megvásárlásának ez a korszaka elmúlt s valami szebb, valami jobb következik most már a világra. Volt idő — és hozzá nem is olyan régen, — amikor még arról beszéltünk — és mintha hittünk volna is benne, — hogy embertársainkért szívesen és ingyen kockára dobnánk az életünket, hittünk abban, hogy ha valakinek a műtőasztalon hirtelen vérátömlesztésre van szüksége, százával is akadnának olyanok, akik felajánlják a maguk vért . . .

Hát nem, nem egészen így alakultak a dolgok. Korunkban életet és halált, vért és segítséget pénzért mérnek, illetve . . . csak mérnének. Ha lenne kereslet az ilyen cikkekben. Életben és halálban olyan dömping mutatkozik, hogy minden ideális elgondolás háttérbe szorul, ne csodálkozzunk hát azon, ha valaki, aki a karácsonyi ünnepek előtt például tüzifa és anyagi eszközök nélkül áll, apróhirdetésben kínálja fel drága, meleg, piros embervérét . . . ami talán végeredményében mégiscsak megvált egyszer bennünket . . .

Németországban az új iparcikkeket védik a használt tárgyak konkurrenciájától

Nagy fába vágta fejszójét a német szervezőtehetség: egy idő óta a használt árucikkek piacát akarja hivatalosan irányítani. Németországban már ezrek specializálták magukat használt árucikkek eladására, a statisztika szerint nem kevesebb, mint **tizennégyezer ember kereskedik használt autóval és nyolcezer használt butorral**. És se szeri se száma azoknak, akik kizárólag használt varrógépekkel, kerékpárokkal, porszívókkal és más — használt árucikkekkel kereskednek.

A hivatalos irányítást természetesen minden részletre kiterjedő alapos piackutatás előzte meg.

A VARRÓGÉP ÉS A KERÉKPÁR

Érdekes, hogy a legnépszerűbb gép, a **varrógép** az, amely aránylag a legkisebb számban kerül használt állapotban a piacra. A varrógép ugyanis többnyire családi butordarab, megszokják, megszeretik és igazán csak akkor válnak meg tőle, ha már teljesen tönkrement, vagy ha a család életkörülményei változnak meg, úgy hogy a kedves gépet okvetlenül el kell adni. Ezek az okok azok, amelyek — eltérően a többi piactól — a varrógép-piacon **nem fenyegetik az új gépek elhelyezésének lehetőségét a használt gépek tulságos forgalombahozatala által**. A nagyobb városokban valóságos tőzsdéi alakultak a használt varrógépeknek. E téren az történt, hogy a gyárak kérésére a kormány a használt varrógépekkel való kereskedést egyáltalában **betiltotta**.

A **kerékpár jóval rövidebb életű, mint a varrógép** és így több romlik belőle, tehát több új kerülhet forgalomba. Hivatalosan kötelezték a kereskedőket arra, hogy be nem tartott részletfizetés esetén a kereskedő, ha a kerékpár legfeljebb félévig volt használatban, a **vételár százalékáért veheti azt vissza**, a varrógépet azonban ugyanilyen idő után csupán a **vételár huszonöt százalékáért**.

AZ ÚJJAÉPÍTETT ÍRÓGÉP

A nagy irodákban használt **írógépek**, amelyek iránt mindig a legmagasabb igényeket támasztják, igen gyorsan kerülnek „**másodkezes**” eladásra. Ezek a gépek azonban még kifűnően használhatók kisebb üzemekben vagy magánosoknál, akik évtizedekig is jól dolgozhatnak azokon.

Az Egyesült Államokban a nagy üzemek csupán kölcsön veszik az új írógépeket és azokat csak rövid ideig használják, mert az a tapasztalatuk, hogy a leggyorsabb és a legtisztább munkát csak egészen új írógépekkel lehet megkapni. A gép tehát még csaknem teljesen új, amikor visszakerül a

gyárba. A gyár az ilyen gépeket teljesen szétszedi, minden porcikájában alaposan átvizsgálja, ha szükséges, kijavítja, teljesen ujjáfényezi és így hozza újra forgalomba. Az ilyen ujjaépitett „Rebuild“ írógép kerül többnyire Amerikából exportra és mert mégis olcsón adhatják (hiszen a nagyüzem, amikor bérelte, értékének egy részét már megfizette), az **amerikai gépek a világpiacon könnyen uralkodhatnak.** A német írógép-ipar nem jutott el még idáig a használt írógépek értékesítésének terén, de természetesen odáig sem, hogy a becsérélt használt írógépeket — mint ahogy az a varrógépek iparában történik — megsemmisítené. Nyugodtan járhat még az alig használt vagy a használt írógép kézzől-kézre, egyelőre nem veszélyezteti az új gépek piacát és így az egész írógép-ipart, mert az a tapasztalat, hogy mindenféle írógépre — újra is, használtra is — elég a vevő. Természetesen csak egyelőre. **Legujabban előfordul, hogy a gyár bizonyos árért beveszi a használt írógépet az új gép vásárlójától.**

A bonyolultabb szerkezetű, különböző irodai számoló- és könyvelőgépek még nem jutottak el odáig, hogy használt állapotban is piacra kerülhettek volna. Érdekes, hogy a külföldi gyártmányu használt író- és számológépekkel egyáltalában nem törődnek a németek. Ilyen gépek behozatala ugyanis már régebb idő óta **tilos.**

A RÁDIÓVEVŐ-KÉSZÜLÉKEK

Hivatalos becslés szerint Németország évi szükséglete rádióvevő-készülékekben mintegy **hatszázezer** darab. Először az 1936—37. évben volt nagyobb csereakció Németországban rádióvevőkészülékekkel, de mindössze százezer készüléket cseréltek, holott addig Németországban mintegy hárommillió új rádiókészülék került eladásra összesen. Ez a szám azt mutatja, hogy a használt készülékek még nem sokat ártnak az új készülékeket előálló gyáraknak, de azért ezen a téren igyekeznek már rendszert felállítani.

A rádiókiskereskedők máris pontos jegyzéket készítettek arról, hogy a különböző gyártmányu készülékeket új készülékek vásárlásakor mennyiért veszik be.

Természetesen sok kereskedő kizárólag ilyen használt készülék adásvételével foglalkozik. Ezekről a kereskedőktől megkövetelik, hogy nagyobb szaktudással rendelkezzenek.

FÉNYKÉPEZŐGÉPEK CSERÉJE

Aki valaha fényképezett, jól tudja, hogy amint a fényképezés tudományában halad, kedvet kap egy-egy új, a réginél jobb fényképezőgéphez. Persze elsősorban **mindenki csere**re gondol és az új gép vásárlásakor a régit megfelelő beváltási árért annak a kereskedőnek engedi át, akitől az újat éppen veszi. Ilyen körülmények között a használt árucikkek piacán a fényképezőgépek piaca az, ahol **a használt árucikk aránylag a legjobb állapotban kerül másod- vagy harmad-**

kézbe. Részletes jegyzék készült a különböző gyártmányu használt fényképezőgépek beváltási áráról annyira, hogy **ma kialakult árfolyama van Németországban az új, az alig használt, a használt és a nagyon használt fényképezőgépeknek.**

HASZNÁLT AUTÓK — SZABOTT ÁRON

A csere-bere vágya, akár a fényképezőgép-tulajdonosoknál, az autósoknál is közismert. A kormánykeréknél minden urvezető étvágyat kap még jobb teljesítőképességű kocsihoz. Aki teheti, lehetőleg **minden két-három évben cseréli autóját.** A használt árucikkek közül kétségtelenül a használt autók azok, amelyek a legnagyobb és legértékesebb piaccal rendelkeznek. Az Egyesült Államokban a használt autók forgalma már lényegesen nagyobb, mint az új autóké. Németországban is az volt eddig a helyzet, hogy a kezdő, vagy a kisebb jövedelmű autós **csak használt autót vásárolhatott.** A különböző gyártmányu használt autók árait tehát, azoknak használsági foka arányában, hivatalosan állapították meg. A német autóbizományi társaság jegyzékbe foglalja ezeket az árakat és Németországban használt autót már a jegyzék árain, tehát **csak szabott áron szabad értékesíteni,** mégpedig akár új kocsit vásárlásánál a beszámításkor, akár használt kocsit vásárlásakor.

A múlt évben 154.000 használt kocsit cserélt gazdát és 250.000 új autót került forgalomba a német autóbizományi társaság közvetítésével. Ezenkívül mintegy 14.000 használt-autó-kereskedő is óriási forgalmat bonyolított le.

Német hivatalos körökben egyébként hangoztatják, hogy a kiskereskedelem irányításával el akarják háritani azokat a vésztelyeket, amelyek az új áru piacrahozatalát fenyegetik, de meg akarják menteni a **használt tárgyakat is.**

Pesti levél

Hosszu farsang — kevés bál

Január 6-án, Vizkereszt napján kezdődött a farsang, amely az idén negyvennégy napig tart.

Ebben az évben a báli évad előkészületei az elmúltakhoz képest másfél hónappal elmaradtak, aminek oka részben az, hogy a fiatalság legnagyobb része katonai szolgálatot teljesített, részben pedig az, hogy az ősszel nem volt alkalmas az idő arra, hogy bál rendezésre gondolhattak volna a bálbizottságok.

Most, amikor összeállították az idei farsang báli nap-tárát, szomoruan állapíthatjuk meg, hogy

a bálok sorából a pesti farsangi éjszakának sok színes, kedves és hangulatos mulatsága hiányzik.

Elsősorban a diákbálok közül az állatorvosi főiskola hallga-

tóinak mulatsága és a **gazdászok** bálja marad el.

Elmarad ezenkívül három nagy társadalmi esemény, három pazar kiállítás és nagy látogatottságu bál: az **Operabál**, a **Vörös keresztbál**, az **Ujságiróbál**. Ezek a bálók, eltekintve attól, hogy bevételüket mindenkor jótékony célra fordították, a kereskedelem és ipar számára is nagy jelentőségűek voltak.

Elmaradásukat egyedül a mai gazdasági helyzet magyarázza.

Ezeknek a farsangi eseményeknek kiesése súlyosan érinti az érdekelt kereskedelmet és ipart, hiszen egy-egy ilyen báli estély rengeteg embernek nyújt kenyeret. Megérzi a bálók hiányát elsősorban a nyomdaipar, amely ma már ugyanis nagyon sok munkát veszített el s most nem jut ahhoz, hogy a körlevelek és meghívók ezreit kinyomtassa. A pósta elesik azoktól a kettő-négy filléres portódijaktól, amelyeket minden egyes meghívó és nyomtatvány után fizetni kell.

A divatszalonok nyakán maradnak a ruhaköltemények és toalett-kompozíciók.

Természetesen magával vonja még azt is, hogy az ebben az iparban dolgozó munkásság, kézilányok is kevesebb munkához jutnak. A férfiszabók, ha többitől nem is, de a szokásos frakk- és szmokingvasalásoktól esnek el. A női fodrászok hiába várják a vendégeket, hogy a báli éjszakára elkészítsék a csodálatos frizurakölteményeket. A társasági vállalatok, amelyek szintén hasznot tudtak húzni a bálókból, az idén kisebb forgalmat bonyolítanak le. A zenészek, pincérek, ruhahatárosok, akik szintén nagyon várták a farsangot, csalódással állapították meg, hogy a multságok sorából nem egy bál hiányzik.

A felsorolt nagyobb bálakon kívül elmarad még sok kisebb teaestély, táncmultság, farsangi multság, álarcosbál, mert a rendezőség nem vállalhatja a felelősséget azért, hogy a multság deficitjét a ma amugy is vékony-pénzű fiatalság a saját zsebéből fizesse ki.

1939 farsangja az egyik leghosszabb farsangok közé tartozik, a legtöbb reménye lenne az iparnak és kereskedelemnek, hogy forgalmat bonyolítson le. És éppen a leghosszabb farsangban fogunk a legkevesebbet mulatni. Olyan keveset, hogy végül nem is lesz miért böjtölni.

Ardeal legfrisebb hirtit közli az 52 éves

Aradi Közlöny

Fizessen elő az

ARADI-KÖZLÖNY-re

Hirdessen az

ARADI-KÖZLÖNY-ben

Emlékezés egy vándorkobzosra

„En vagyok Erdély pacsirtája,
Ömlenek szümből a dalok
Örvendez honunk minden tája,
Hová megérkezem gyalog.“

(Kolozsvár.) **Bende** bácsinak. **Hazafy Veray János** poétatársának pennájából valók e sorok, akinek halálhíre bejárta Magyarországot és világszerte a magyar szigeteket. Mindenütt ismerték ezt a vándor kobzost. A rátarti, nyakas székelyt szűkebb pátriájában mindenki ismerte, mert az apostolok lovain hegyet-völgyet bebarangolt és mindent és mindenkit kiszerveztetett. A

GYALOGLÓ PACSIRTA

csak versben gondolkozott, írt és beszélt. Ha megkínálták itallal: ebből már bordal született; ha megcsuszott az aszfalton: versben mosta meg a polgármester fejét; ha rosszul szelelt a „bőrszivar“-ja: megint csak rimekben mondogatott oda a dohányjövedéknek. Évődő, aranyos kedélyű ember volt **Bende** bácsi, akire nem lehetett megharagudni. Derüs kalandjaiból egész kötetre lehetne összeírni.

Egyik legnagyobb élménye az az eset volt, amikor **egy éjszakára katonai őrizetbe került**. A kilencszázas évek elején történt, hogy a Kolozsvárott állomásozó Közös gyalogezrednél vizsgálat indult meg, mert egy „koffervizit“ alkalmával több közlegénynél szocialista röpiratokat találtak. A vizsgálat adatai alapján aztán az ezredes megtiltotta, hogy a kaszárnyába civil betegye a lábát. Ezt a parancsot szem előtt tartották akkor is, mikor az ezred élére később már egy új parancsnok került **Gáspár** ezredes személyében.

Egy vasárnap délután **Bende** valahogy mégis csak beszélgetett a kapun s az udvaron ácsorgó bakáknak árusítgató rölapokra nyomtatott hazafias verseit. Azonban vesztére éppen akkor ment át az udvaron a laktanyügyeletes tiszt, egy osztrák származású hadnagy, aki látva a rölaposztogatót, éktelen haragra lobbant,

azonnal lefogatta a poétát

s miután elkobozta összes verseit, bekísértette az egyesbe. **Bende** a hétfőre virradó éjszakát a priccsen töltötte s az ezredes csak reggel értesült a hadnagy jelentéséből a történetéről.

Átolvasta a lefoglalt verseket, rögtön látta, hogy a hadnagy kissé „melléfogott“, amikor **Bendét** lefogatta, mert a versekben semmi kifogásolni való nem volt. Parancsára aztán eléje vezették a vándor poétát, aki kemény haptákkal jelentkezett s könnyekig meghatódott, amikor értesült arról, hogy ismét szabad, verseit visszakapja, sőt **Gáspár**, a talpig ur — mintegy fájdalomdíjképpen — még egy koronával is megajándékozza. Távozása után persze rögtön versben örö-

kitette meg kalandját és nemzetiszíni szegélyes papíron kinyomatva, még aznap este ingyen osztogatta boldogboldogtalannak. Szólt pedig ez a vers a következőképpen:

„Ó jaj, poétán baj esék:
Muzsikáját bakakéz fogá,
Költő börtönre vetteték
S ott is maradt, bár nem soká.
Mert jöve egy hatalmas ur,
Gallérja plé, Gáspár neve,
Költőnek koronát leszur,
Szabaddá Bende így leve.
A hős hadfit az ég megáldja,
Mert ártalmatlanná lön a poszt,
Nem cucilista: kobzos az
— Baka, tudd meg — ki verset oszt.“

Olvasóinkhoz

A nagy Kronosz becsukta a kaput egy nagyon szomorú esztendő után. Bár ne lehetne átlátni a kapu rostélyán. Ne lehetne átlátni azt a sok pusztulást, amit ez a halál-év a világon végzett, bár lehetne nem érezni azt a sok szenvedést, amit kimért ránk. Ha megvisszelen is, de me, átléptük végre az új esztendő küszöbét és a reménység friss ütemre hajtja meglassult vérünket.

Talán! Talán jobb lesz ez az év, ami jön, ami friss, üde kezével megsimogatja a homlokunkat. Talán beheggeszti a sebeket, amit a marcona távozó ütött rajtunk. Talán ad erőt is és alkalmat is arra, hogy azt a harcot, amit a gyilkos elemekkel szövetkezett rombolók ellen lankadaflan erővel vívtunk, győzedelmesen tudjuk befejezni. Most úgy érezzük, amikor elmúlt fejünk felett az év kaszasuhintása, hogy **új erővel tudunk a küzdelemben menni és úgy hisszük, hogy az új év csókja meghozza azt a megértést és összetartást, ami nekünk ehhez a harchoz kell.**

A lelkes, kitarató tábor, amely mögöttünk áll és szeretettel kísér bennünket akkor, amikor fegyverrel állunk ki mindannyiunk, a nemzet, a társadalom tisztasága, a kereskedelem és gazdaság háboríthatatlansága érdekében küzdeni.

Hiszük, hogy most, amikor egy új évnek indul neki az **Ország-Világ**, hogy a lobogójára kiírt régi jelszavakat valóra váltsa, a mi közönségünk, amely lelkesen kitarított máig mellettünk, ezután is azzal a bizalommal kísér, amivel eddig volt irántunk és amit mi mindenkor teljes erőnkkel és tudásunkkal ki is akartunk érdemelni.

Tartsanak ki mellettünk az új évben, mert csak az összetartás ökle tudja átütni azokat a falakat, amiket boldogságunk elé von az elmúlt év.

Nyilatkozik az orvos

az ideges emberek mai feszült életéről, lelkük világáról, betegségeikről és gyógyításukról

(Kolozsvár.) Az emberiség sohasem élt olyan idegizgalmak közepette, mint az utóbbi időkben. Nincs világrész, amelynek lakossága nagyrészt ne pattanáig feszült idegállapotban élne le napjait. Hogy ennek a lelki állapotnak milyen súlyos következményei vannak a testi és lelki betegségek kialakulásában, arról sokat beszélnek most orvosi körökben. Az idegizgalmak, indulatok ugyanis testi jelenségeket váltanak ki, az indulati feszültségek pedig betegségek okai lehetnek.

A betegségeknek és a lelki tényezőknek erről az összefüggéséről beszéltünk városunk egyik kiváló ideggyógyászával.

— Igaz-e — kérdeztük először — hogy a lelki változások a testi folyamatokra hatni tudnak és így betegségek okozói lehetnek?

— Ez igaz — válaszolta az orvos — nemcsak a tudomány, de a mindennapi orvosi gyakorlat is igazolja ezt a megállapítást. A lelki folyamatok bizonyos irányban feltétlenül hatnak a test élettani funkcióira és az orvosi tudomány különböző szakmáinak képviselői kutatásaik során mind nagyobb területeket fedeznek fel, amelyeken a betegségek eredője lelki okokra vezethető vissza és természetesen így található meg a gyógyítás módja is.

— Miképpen hatnak a lelki tényezők a testre?

— Az ugynevezett vegetatív idegrendszer összekötőkapcsot képez az agyvelő és a belső szervek között és ilyen módon a lelki hatásokat közvetíti a szervekhez. Közreműködik ebben a közvetítésben a vérmirigyek rendszere, az ugynevezett belső elválasztásos rendszer.

— Milyen betegségeket okoznak a lelki izgalmak?

— Majdnem valamennyi szívbetegség erősen a lelki élet befolyása alatt áll. A tüdőbajoknál is nagy hatásuk van a lelki jelenségeknek, főképpen a gyógyulás folyamata tekintetében. Ha a beteg elkeseredik és pesszimiztikusan fogja fel betegségét, ha lemond a gyógyulás reménységéről, majdnem biztos, hogy nem fog meggyógyulni. Ellenben aki hisz a felépülésben, az óriási mértékben elősegítette az orvos munkáját.

— A gyomor- és bélbetegségekről még a laikus is tudja,

mennyire összefüggnek a lelki tényezőkkel. A gyomorfekélyről, ami igen elterjedt betegség, komoly belgyógyászok határozottan állítják, hogy lelki eredetű betegség. Egész sereg bőrbajról éppen a legutóbbi időkben állapították meg a bőrgyógyászok, hogy gyógyításuknál a szuggesztív tényezőknek igen nagy befolyásuk van.

— A gyomorfekély oka a túl sok sav, illetve a savtúltengés. Az idegesség a gyomorsav túltengésére vezet és ez okozza aztán a gyomorfekélyt. A máj is nagyon hatása alatt áll az ember hangulatának. Aki máj- és epebetegségekre hajlamos, az, ha felingerlik, könnyen kap eperohamot.

— A verőerek állapota, illetve azok elmeszesedése is összefüggésben van a lelkiállattal. Ha valaki nagyon nyugodt életet él, később következik be az elmeszesedés. Az agyvérzés nagyon sok esetben szintén izgalom következtében áll be, illetve nyugodt életmód esetén évekre elhalasztódik. Általában a korai megöregedés sokszor a tartós lelki kimerülés, izgalmi állapot következménye.

— De nemcsak szervi megbetegedésekre vezethet, ha az ember állandóan feszült idegállapotban él, hanem lelki megbetegedések iránt is fogékonyabb lesz. A valódi elmebajok, elmebetegségek kifejlődésére nincs olyan hatással az állandó idegizgalom, nem is olyan gyakran okozója az elmebaj keletkezésének, mint ahogy általában hiszik. Van ugyan lelki eredetű elmebetegségek, de ezek ritkábbak. Főképpen nagy kataklizmák, háború, földrengés alkalmával tapasztalható, hogy lelki megrázkódtatás elmebajt okoz.

— Ezzel szemben nagyon gyakoriak a neurózisok, vagy az idegesség különböző fajai. Ide tartoznak a neuraszténia és a hisztéria. Ezek életbevágó testi tüneteket okozhatnak. Közismertek a hisztériás reszketés, bénulás, némaság, járásképtelenség és egyéb súlyos hisztériás tünet. Ezek azonban szerencsére mind gyógyíthatók.

— Professzor ur orvosi gyakorlatában is tapasztalja-e, hogy az utóbbi idők idegizgalmai az ilyen betegségek nagyobb mérvű elszaporodására vezettek?

— Általános orvosi tapasztalat ez, amit megszüntetni nem tudunk, legfeljebb eliminálni. Kár, hogy az orvosi képzésben olyan kis szerepet játszik a lélektanban való képzés, mert jobban tudnánk gyógyítani, ha alaposabb lélektani ismeretekkel rendelkeznék minden orvos. Gyorsabban is ismerné fel azokat a szervi tüneteket, amelyeket lelki jelenségek idéznek elő.

— Mit tanácsol az orvos azoknak az embereknek, akik a mai kor gyermekei és akik kénytelen-kelletlen az események alatt állandó idegizgalomban élnek?

— Olyan ember, akit okosan és helyesen neveltek, sokkal könnyebben állja meg a helyét az élet bajaival szemben, mint a helytelen irányban nevelt. Ezért a helyes, ugyneve-

zett modern nevelés majdnem biztosan megelőzi az idegességet. Fontos, hogy a gyermekek helyes nevelést kapjanak, mert ez valósággal prevenciós hatású az idegességgel és az élet bajaival szemben is.

— Gyakorlati tanács a következő lehet: egészséges életmód, sok alvás, mértékletes táplálkozás, alkohol és dohány elkerülése, szabad levegőn üzött sportok s a munka fáradalmainak ellensúlyozására egészséges szórakozás.

— A másik, a filozófiai tanácsom: az önnevelés, ami ellensúlyozhatja a külső zavaró jelenségeket. Ennek az önnevelésnek legelső pontja, hogy az ember önmagát értékelje és önbizalmat szerezzen. Nem szabad kishitűnek lenni, sem önmagát lebecsülni. Az önbizalom megszerzése az alap. A közösségérzést kell lehetőleg táplálni önmagunkban azzal, hogy vonzódunk a családhoz és a családi körhöz. Mindenkinek szüksége van családi és igaz baráti körre, amelyhez hozzátartozik, mert a közösségben mindenki erősebbnek érzi magát, mintha egyedül van.

— Ha az embernek ideáljai vannak, ha hisz valamilyen eszményben, azért lelkesedik, ez nagyon megerősíti az élet bajaival és izgalmaival szemben, mert felemeli egy magasabb szellemi rédióba. Szinte azt mondhatjuk, hogy azok az emberek, akik vallásosak, vagy valamilyen tudományos, vagy magasabb eszmei, szellemi elhivatottságban hisznek, ugyszólván sébezhetetlenek. Az isteni Gondviselésbe vetett hit pedig mindenki lelkierejét növeli.

A kitünő orvos szavai sohasem voltak aktuálisabbak, mint éppen most és bizonyára sokezer ember okulására, sőt lelki megerősödésére fognak szolgálni.

Gyanus gyűjtőivekkel

ismert színészek nevében háznak Temesvárott

Temesvári lapok „Nyilttér“ rovatában a napokban Hegyesi Magda, az Erdélyben jólismert kitünő színésznő aláírásával közlemény jelent meg tiltakozásképpen az ellen, hogy lelkiismeretlen üzérkedők visszaéltek a színésznő nevével és bizonyos gyűjtési akciót bonyolítottak le Temesvárott. Hegyesi Magda a „Nyilttér“ rovatban tiltakozott a minősíthetetlen eljárás ellen és amikor közölte Temesvár közönségével, hogy bizonyos egyének gyűjtésükkel kapcsolatosan illetéktelenül felhasználták nevét, felkérte mindazokat, akiket érdekel, vegyék tudomásul, hogy

nevét tudta és belegyezése nélkül használták fel.

A tiltakozó nyilttéri közlemény igen helyénvaló volt és itt lenne az ideje, hogy erélyes fellépéssel egyrészt azok, akiknek becsületes színésznevét meghurcolják az ilyen gyűjtéseket rendező egyének, másrészt a közönségnek az a ré-

sze, amelynek zsebére mennek ezek a kis szélhámoskodások, vessenek véget az ilyentermészetű „tarhálásnak“. Nem való komoly színészembernek ez a koldulás, ez az erőszakoskodó kéregetés, mint ahogyan komoly színésznek nincs is szerepe a gyűjtésekben.

Olyan egyének gyűjtenek, számtalan esetben jólismert színészek nevének önkényes felhasználásával, akiknek semmi közük sincs a színjátszáshoz s akik illetéktelenül, sőt legtöbb esetben előre megfontolt visszaélési szándékkal adományozzák saját maguknak ezt a címet és jellegeit.

Volt segédszínészek, akiknek már évek óta semmi közük sincs a színpadhoz, — mint ahogyan tulajdonképpen soha nem is volt. — a színházra erőszakolt kétes egzisztenciák szipolyozzák a közönséget, teszik tönkre a színjátszásnak már amugy is alaposan meghurcolt hírnevét és kompromitálnak tisztességes színészeket. Valahogy meg kellene már értenie ezeknek a színészet saroglyájához kapaszkodó emberekkel, hogy más uton kell megélhetésükről gondoskodniok s egyszer és mindenkorra le kell mondaniok a „művészpályáról“, amelyen az arra valóban hivatottak, a vérbeli színészek is csak nagyon nehezen tudnak megélni...

Adákesség az inség és halaszthatatlanság jegyében

(Nagyvárad.) Reggel nyolc óra. A kerületi adóhivatal folyosóján emberek álldogálnak és a hivatal vezetőjére várnak. Ismerősök beszélgetnek, halk zsongással telik meg a folyosó és a szolga félhangosan magyaráz egy aktatáskás, idősebb urnak:

— Hiába, kérem! Ugysem lehet semmit sem tenni, az adót nem lehet halasztani, rendelet van rá kérem! A főnök ur sem tehet semmit, az előjáró ur sem, az adót be kell fizetni!...

Az aktatáskás magyaráz. Olyan hévvel, mintha a szolga tehetne valamit az érdekében. Elmondja, hogy még házbérré sem telt, a felesége beteg és nincs egy banija sem. Egyszerűen nem tudja, miből fizesse az adót. A szolga vállat von.

A többi csoportban is erről beszélnek. Hogyan? Miből? Ez hallatszik minden sarokból.

Végre nyolc óra után néhány perccel megérkezik a hivatal főnöke és az emberek kezdenek befelé szállingózni.

Mindegyiknek ugyanaz a panasza, a baja.

A pénzügyigazgató derék ember, nem ideges, mindenkire van egy jó szava, helyesel, ha mondják neki, hogy ne-

héz idők járnak és maga is eseteket sorol fel az inség jellemzésére. De mikor az adóra kerül a sor, nem lehet semmit sem tenni. Azt mondja:

— Nézze, kedves uram, mit gondol, szednék én kényszerrel adót, ha nem muszáj? És szedne az állam, ha nem kellene neki? Na, ugye nem. De hát a rendelet rendelet, az adót nem lehet halasztani! . . .

Ezzel véget is ér a tárgyalás. Az igazgató nem adhat végtetekig halasztást: tessék a pénzügyminisztériumhoz fordulni, ha az ad, akkor az adóhivatal szívesen enged. De előre megmondják, hogy a pénzügyminiszter nem ad.

Mennek az emberek dolgukvégezetlen. Némelyik belenyugszik. — Hát, ha nem lehet, nem lehet — mondják és sóhajtozva lépkednek le a lépcsőkön. Egy előkelő ipari igazgató mondja:

— Álomban sem képzeltem, hogy én valaha adóhalasztást fogok kérni. Ezt az adót meg kell takarítani, éppúgy, mint a házbért vagy a fiam egyetemi tandíját. Erre spórolni kell! De miből? . . .

Vannak aztán, akik nem nyugosznak meg ilyen könnyen a nem-lehetben!

Komisz dolgok is folynak délelőttökint a kerületi adóhivatalokban

és ha a vezetők bölcsen és szándékosan nem engednék el a fülük mellett, amiket az emberek mondanak, tömegesen indíthatnák meg a különböző fajta „sértési” eljárásokat. De az adóhivatalok vezetői arra az álláspontra helyezkednek, hogy az adóalany legalább dühöngessen a pénzéért. Amennyit akar!

Vannak néha tragikus esetek is és az embernek el kell mosolyogni, bármennyire szomorú is az ügy. Fiatalasszony jön, lesírni az adót. Jó bunda van rajta, kis kalap fátyollal, körömcipő a lábán. A kerületi előljáró meg is jegyzi, hogy aki ilyen elegáns, az csak fizethet adót. Amit a jólöltözött fiatalasszony felelt, az

kortörténeti okmányoknak

is beválik. Tehát:

— A bundát részletre vettük, egy banit sem fizettünk. Tessék, itt van a cég keresete, amelyben bíróság előtt követeli a bunda árát. Kalapot, cipőt és harisnyát egyik részlet-szövetkezetben vásároltuk, most egyeztünk ki velük, hogyan fogjuk fizetni a másfél év óta elmaradt és összegyűlt részleteket. A lakásunkat felmondtuk és elsején garzónlakásba költözünk. Miből fizessük az adót, miből? . . . Hogy ilyen elegáns vagyok? Muszáj, mert ha rosszul öltözködöm, még részletre sem kapunk semmit!... — Forduljon a pénzügyminiszterhez.

Igy megy ez naphosszat. Emberek jönnek, emberek mennek és fogyhatatlanul ismétlődik újra meg újra a rengeteg kérdés: miből?

Irja meg Szerkesztő Ur,

hogy a huszadik század harmincas évei ugyszólván minden nap bebizonyítják, hogy mennyire mellőzi, másodrangu fontosságúnak tartja ez a kor az értelmiségi foglalkozási ágakat. Sok éve már annak, hogy **Shaw** megírta nagyszerű munkáját a „soförtipusról” s ha időközben volt is jelentéktelennek mondható átmenet, amikor ugy látszott: a szellemiség érdemes, hivatott képviselőit illeti a szó az emberi közösség sorsának továbbvitelénél, azóta már ismét más „tengelyre” tolódott át a súlypont és a műszaki világ, a kor rabszolgatartója, a gép kis és nagy szolgálaftevőinek szerepe a „soförtipus” pályafutásának újabb állomását jelenti.

Itt van például egy hirdetés. Valamelyik temesvári lapban látott napvilágot és azt közli az érdeklődőkkel, hogy a müegyetem igazgatósága egy könyvtárost és egy műszerész szerződtetne. **A könyvtáros fizetése 2900 lei, a műszerész havi javadalmazása 3700 lei.** A „soförtipus” megélhetési feltételei tehát adott esetben 800 lejtel kedvezőbbek, mint az értelmiségi pályát választó és könyvtárosi állás ellátására alkalmas kortársa létfeltételei. Az egyetem, a tudás csarnoka így mérlegeli a helyzetet és ezzel a példával bizonyoságul szolgál arról, hogy milyen elbírálásában részesülhetnek az intellektuális pályát választó „**írástudók**” az átlagemberek részéről s a kereskedelmi, gazdasági, ipari életben, szóval társadalmi berendezkedésünk legkülönbözőbb vonatkozásaiban.

Lehet, mondhatja erre valaki, lehet, hogy a hirdetett műszerészi állás valami elsőrendü fontosságú szerepkör a műszaki beállítottású müegyetemen. Mondhatja valaki azt is, hogy fontosabb a müegyetemen a mechanikus szerepköre, mint a könyvtáros munkája. Ezt és még sok egyebet lehet ezzel a kérdéssel kapcsolatosan elmondani, azonban mindez nem igaz. **Mert a müegyetem könyvtárosa legalább olyan fontos, mint a műszaki kilépés legfontosabb ágát ellátó mechanikus,** hiszen a főiskolai tanításnak legalább olyan része, kelléke az elméleti kiképzés, mint a gyakorlati munka. Az egyetemi könyvtár, megfelelő felkészültségével, forrásmunkáival, adathalmazával s egyszóval mindazzal, amit ez a szó „**egyetemi könyvtár**” magában zár, a lelke, szinte idegközpontja a főiskolának. Kezeléséhez tehát képzett, művelt és a szakmai tárgykörrel is tájékozott emberre van szükség, mert a könyvtáros nemcsak mechanikus öre, de gondolkodó, értelmiségét érvényesítő kezelője a könyveknek.

Bármennyire is fájdalmas ez mindenkinek, akit érzelmi szálak füznek az értelmiség fogalmához, vagy foglalkozási ágaihoz, mégis ugy van ez, hogy ez a kis hirdetés bizony kortünet jellegét viseli magán. Századunk, ez a távolságokat

megszüntető, népeket egymáshoz közelvivő, határokat megszüntető és mégis áthatolhatatlan határokkal elkülönítő század bebizonyította, hogy a műszaki tudás az egész világon hatalom, vagy enyhébb formában kifejezve, mindenütt megélhetést jelent. Az értelmiségi pálya lebecsült, kevésbé értékelt vakvágány, a műszaki képesítés pedig a lehetőségek sinpárja, amely még a legegyszerűbb körülmények között is biztosabb megélhetési lehetőségekhez vezet . . .

Az Ország-Világ vendége:
PAAL JÓB

Lehár Ferenc mesél az életéről

Mindhárom palotájának kapuja zárva van mindig.

Csengetésre kékfrakkos, beretvált képű lakáj nyitja ki a tölgyfakapu kerek nyílásán az üveg alatt elbujt sárgaréz táblát. Maga a kapu csak nagyritkán nyílik meg idegen ember előtt. Az emeletről nyitott ablakon át elszállnak a zongora akkordjai, de az emeletre kevés ember jutott még fel. Ha szól a telefon, akkor is a lakáj jelentkezik. És stereotip válasza rendszeren ez: „tessék bemondani a telefonszámot, majd értesítést adunk . . .” Idegen számára pedig az értesítés majdnem mindig így hangzik: „Lehár ur jelenleg dolgozik. Nem kívánja, hogy zavarják . . .”

Ischlben külön villája és Bécsben külön palotája van Lehár Ferencnének. Felesége csak olyankor megy át hozzá, ha vendégei vannak. Külföldre azonban együtt utaznak el. Ilyenkor Lehárné arca ragyog a boldogságtól . . .

Egészen különös módon szereztem meg a Mester barátságát. Marton Sándor mutatott be neki Ischlben, az Esplanadon.

Talán harmadszor talákoztam már vele, amikor Kálmán Imre egyik librettistája lépett hozzánk. Széles lendülettel emelte meg a halapját és — a kezében tartott szivar hamuját a szemembe szórta . . .

Lehár kétségbeesett . . . Karonfogott és rohant fel velem az Osersetter doktor rendelőjébe. Igaz, hogy az Ostersetter gégeorvos volt és fülspecialista, de azért befecskendezett valamit a szemembe és mindkettőnket megnyugtatóan, hogy délutánra már nyoma sem lesz a kalandnak. A rendelőből vörös szemekkel mentem le és — délben Lehárnál ebédeltem . . .

Délután hazakisért . . .

Fél ötkor a Kurhotel Elisabeth portása kopogtatott be hozzám és hallatlan fontoskodva jelezte, hogy a „Herr Le-

hár lakája“ keres. Csillogó fehér glaszé-kesztyűvel a kezén levelet hozott a Lehár-villából az inas. Hogylétem után érdeklődött a Mester és arra kért: öt óra felé látogassak át hozzá . . . A szemem még piros volt egy kicsit és ennek köszönhettem, hogy ezen délutánon — született meg az első Lehár-interju . . .

A bécsi redakcióban a főszerkesztő, amikor kézbe vette a kéziratot, nem akart hinni a szemének . . .

*

A napokban, amikor régi dolgom között keresgéltem, kezembe akadt a **Daily Herald** 1931 augusztus 11-iki száma, amelyben szintén közöltem egy Lehár-beszélgétést.

Mert: a szivarhamuval való kalandom óta Lehár szives és barátságos volt hozzám. Sokszor akadt számomra mondanivalója. És lassanként privilégiumot is kaptam Lehár-interjúkra. Rajtam keresztül nyilatkozott. Néha levelezőlapot kaptam tőle — e lapok rendszeren a Mester dirigáló portróját mutatták — és csak ennyit írt: kedden ráérnék az ön számára . . .

. . . Nézem a lepedőnagyságu angol lapban megjelent intervjut és hirtelen eszembe jut mindaz, amit — hét esztendővel ezelőtt ide irtam meg.

Pedig:

. . . ez sokkal érdekesebb, mint ami a Daily Heraldban megjelent . . .

. . . Az angol lap számára készült interjú során nyitotta meg először szívét a Mester

*

Nyolc évvel ezelőtt Londonban frenetikus sikere volt a **Mosoly országának**.

Tauber Richárd énekelt.

Lehár dirigált a premieren.

Hetekkel előre adták el a jegyeket.

És a siker forró heteiben a Daily Herald editora azzal a kérdéssel fordult a Mesterhez: **nem lenne-e kedve angol librettóra egyszer muzsikát komponálni.**

Lehár elgondolkozott. Aztán udvariasan ezt felelte: „**Ha megfelelő angol librettót kapnék, olyant, amelyik az én megítélésem szerint alkalmas arra, hogy foglalkozzam vele, szívesen komponálok hozzá muzsikát . . .**“

A Daily Herald pályázatot írt ki.

Külön zsüri alakult, amelynek az volt a célja, hogy a beérkező pályamunkák közül kiválasszák azokat, amelyeket **Lehárnak** előterjesztenek. Anglia legkiválóbb színházi szakemberei, zeneszerzők, írók, színigazgatók, színházi kiadók és a Daily Herald szerkesztői voltak a zsüri tagjai. Százszámra érkeztek a pályamunkák. Ezek közül a zsüri sok tárgyalás után hatot választott ki. A librettókat lefordították németre. A német fordítást is megbíráltatták. És aztán a hat „megfelelőnek“ tartott pályamunkát elküldték **Le-**

hárnak, udvariasan felkérve őt arra: olvassa át a darabokat és válasszon ki közülök egyet.

Hónapok teltek el, de Lehártól nem érkezett válasz.

A Daily Herald sürgetett...

Lehár annyit felelt, hogy: még nem döntött...

A salzburgi ünnepi játékok alatt telefonon felhívott a Daily Herald bécsi szerkesztője. Szegény Istenben boldogult P. Pembroke Steephens, a Daily Express riportere, — aki hősi halált halt Sanghaiban — adta meg a címetet. A kolléga arra kért: utazzam el Ischlbe és kérdezzem meg Lehártól: mi lesz az angol muzsikával...

*

Telefonon kértem Salzburgból engedélyt a látogatásra és abban állapodtunk meg, hogy másnap este felé átjövök Ischlbe.

Odalenn az Esplanadon játszott még a kurzene és a Franz Lehár Quai emeletes villájának valamennyi ablaka nyitva volt. Abban a szobában ültünk, amelynek minden burtorzata egy hatalmas fekete zongora. A falon körököri elszáradt babékoszoruk. És rengeteg szalag. Régi szinlapok keskeny rájában. A **Vig özvegy** első szinlapja. Ma már zenetörténelmi ereklye.

A Mester a zongora mellett ült és készülõ operettjének egyik fináléját játszotta. Lágyan szaladtak ujjai a billentyükön, odakinn már sötétedett és a hold vékony ezüst sávja játszott a zongorán.

... A Mester aztán felállt, odament az ablakhoz, szétártá mind a két kezét és percekig szótlánul bámult lefelé...

Aztán megfordult és ezt mondta nekem:

— Olyan furcsa, hogy arra gondolok most: minden operettem más országban játszik. Darabjaimban össze-visszacsavarogtam már a világot. Valami törvényszerűség van abban, amit a közönségem talán észre sem vett: ugyanaz az ország másodsor nem kerül az én operettem szinpadjára. Anglia eddig még nem került sorra...

— Miért? — teszem fel a kérdést.

Valamit akar mondani, de aztán keresztül siklik a kérdésen.

Folytatja tovább:

— ... minden operettem másik ország... A „**Frasquita**“ színhelye Hispania, a „**Mosoly országa**“ Kinában játszódik, a „**Drótostót**“ ott, ahol születtem: a Felvidéken. A „**Kék mazur**“ melódiái Lengyelországban csendülnek fel, a „**Clo-clo**“ asszonya francia, „**Friederika**“-ban Németországban szeret a költő, „**Paganini**“ pedig Itáliában hegedül. A „**Cárevics**“ hazája Oroszország, a „**Vig özvegyé**“ Montenegro. A „**Cigányszerelem**“ színhelye a hazám: Magyarország, a „**Bécsi asszonyok**“-é első sikerem színhelye: a császárváros és Ausztria. A „**Királyfi**“ a görög partokon ját-

szik. Angliába nem ment el még soha muzsikám . . .

— Ezért nem lenne akadály a tulajdonképpen annak, hogy angol tárgyú librettóra zenét komponáljak . . . Csak-hogy ahhoz más is kell . . .

*

Odalenn a **Vig özvegy** dalát játsszák az Esplanadon.

Nem volt még dal, amely olyan nagy sekerrel járta volna be a világot, mint a **Glavari Hanna** nótája . . .

Figyelünk. Aztán elmosolyodik és szinte magának mondja:

— . . . Olyan jó visszazuhanni abba az időbe, amikor ez a nóta megszületett. A **Theater an der Wien** csak nagynehezen akarta kihozni a darabot. December huszonhatodikára, karácsony másnapjára tüzték ki a premiért és a színház már új operettet próbált. Az én premierem szinlapja hirdette, hogy január másodikán újra bemutató lesz . . . Nem bízott senki a sikerben . . . Danilónak én vettem ócska uniformist a handlénál, a szereplők a lakásomon próbáltak és teát főztem, meg virstlit hozattam, hogy együtt tartsam őket . . . A főpróba előtt hozzám jön a direktor: „karmester ur — mondja nekem — azt a hülye nótát, amelyik úgy kezdődik, hogy „**oh Vilja, oh Vilja, te szép és csodás**“ tessék kihagyni. Maga miatt nem teszem tönkre a színházamat!“ **A főpróbán kimaradt a Vilja-dal . . .** A premieren elénekelték. Nyiltszíni taps. És énekelték **huszonhétszer** egymásután . . . A „**Vig özvegy**“ egy évnél tovább műsoron maradt . . . Kávéházat neveztek ^{el róla, és cipókrémeket, cukrászsüteményt} és lovat a vurstliban, a ringlispielen, ma is éneklik még Afrikában, Kínában és Európa legészakibb színházában . . .

— . . . És senki a világon nem tudja, ki a nő, akinek a Vilja dalát köszönhetem. Mert bevallom magának: a zongorámat egyetlen olyan akkord sem hagyta el, amelyet ne lánynak, vagy asszonynak köszönhetnék. Mióta melódiákat irtam le kótapapirosra, mindig átéltem perzselő szerelmi történetét annak az operettemnek, amelynek szinlapján a nevem szerepel. És: minden operettem egy másik ország, de: minden operettem egy új szerelem . . .

. . . Most már újra a szobában voltunk . . . Finom kezei a zongorán pihentek és össze-vissza csáltak ki régi melódiákat a billentyűkből . . . Valahogy benépesedett ez a tágas szoba . . . Behunyott szemekkel beszélt a Mester:

— Istenem, mennyi sok szép asszony lopta be magát a szívembe . . . Milyen sok drága szép asszonynak köszönhetem én a muzsikát, amely a lelkemből és a szívemből fogant. Minden melódiához megszentelt emlékek fűznek . . . Ezekről az elszáradt koszorúkról úgy csüngnek lefelé a szalagok, mint az életem fejezetei . . . Hány szép asszonynak kellett megszületni és beleesni az életembe, hogy világra jöjjön egy dal, egy keringő, egy polka. Mennyi sok csók emléke él a darabokban, amelyeknek hazája a fodros hul-

lámu tenger Itáliában, a buzát érlelő magyar Alföld, a daloló bohémek Párizsa, ringó csónak az Olimposz árnyékában a görög partokon, a fekete hegyek birodalma, a cárok fehér hóba burkolódzó soktornyú városa, a kacagó asszonyok metropolisa: Bécs . . . A legtöbbször hangtalanul jött és hangtalanul ment tovább . . . Nem maradt utána más emlék: csak a dal, amely nyomában fakadt a szivemből . . .

— A legtöbbször úgy ment el, hogy csak nem is tudta: **neki köszönhetem a dalt, amelyet a szinpadon énekelnek**, amelyet az éter hullámain küld szerzte a nagyvilágba mindenfelé a rádió, amely esténként szerelmes asszonyok szóraztatására megszólal a gramofon lemezen, a dohányfüstös kávéház szeparéjában, a fürdőhely délelőtti hangversenyén, vagy száll felénk a sötét nézőtéren a kifeszített vászonnól. A titok megmaradt kettőnk titkának: fekete zongorám és én: **mi ketten hallgatunk . . .**

*

— Az első sikeremet is egy kacagó bécsi lánynak köszönhettem.

— **Kappelmeister voltam Bécsben.** Ott játszottam télidőben a korcsolyapálya fedett pavillonjában. Szép asszonyok dőgniztak a jégen. Rám nevettek és én rájuk kacsintottam. Néha nagyritkán műsoron kívül elhangzott egy-egy dalom is. És minden délután előttem táncolt, szaladt a jégen az a feketehaju, kis bécsi ördög, akinek papája magáénak mondhatott egy pár színházat. Esténként vendégek voltak odahaza. Színházi emberek. Szóba került egyszer, hogy a Rastelbinder muzsikája nem jó. Ezt egy akkor híres bécsi komponista szerezte. Az én kis hódolóim a papája nyakába csimpaszkodott és úgy könyörgött neki: „**próbáld meg papen a kappelmeisterrel . . .** olyan szép nótái vannak . . . meglátod, hogy sikerülni fog . . .” A papa megpróbálta: **igy született meg a Drótostót zenéje . . .**

Odakinn már sötét este volt . . .

A lakáj kinn állt az ajtó előtt, de nem mert szólani, hogy vacsorához terítve van . . . A Mestert nem szabad zavarni . . .

A Mester pedig beszélt tovább:

— Valahányszor felhangzik egy dalom, mindig eszembe jut a lány, vagy asszony, akinek e nótát köszönhetem. A karmesteri pálcám első meghajtása: neki szól. Hála és köszönet a szent emlékeknek . . . És ha néha könnyes a szemem, a közönség azt hiszi, hogy elérzékenyültem a nagy siker látán . . . Fényes termekben néha ott voltak ők is . . . De közülök nem tudta egyetlen se soha, hogy kacagó szép szemében, csókos ajkában született meg a dal, amelynek akkordjai szállnak a világon szerteszét . . .

*

És aztán megkérdeztem:

— Mit nyilatkozik a Daily Herald számára?

— Hja, igen, igen, a Daily Herald . . . Hát írja csak

meg, hogy majd elolvasom a librettókat... Talán talállok közöttük olyant, amely nekem megfelel... Lehet... Bizom benne... És akkor majd megkomponálom az angol operett muzsikáját...

Félig álomban, szinte magának mondta:

— Igen, igen, ha eljön majd egy angol Szaffi, Frasquita, Hanna, vagy Friderika még az én 'életembe...

Jobbkezének két ujját magasra tartva mosolyogva intett felém:

— De ezt aztán ne írja meg a Daily Herald számára...

*

... A Daily Herald librettójára eddig nem komponált muzsikát Lehár Ferenc...

Kivándorlási hiénák dajkamesékkal szédítik a megriadt emberek tömegét

(Temesvár.) A lapokban apróhirdetés jelent meg: Zsidó vallású és kivándorolni szándékozó polgártársak, forduljanak bizalommal a Pinkerton-Boy vállalathoz (pontos cím és telefonszám), mert — ugymond — összes kivándorlási problémáikat játszi könnyedséggel s villámgyorsan intézi el nevezett vállalat. Nagyszerű összeköttetésekkel minden néven nevezendő bevándorlási ügyet módjában áll sikeres megoldáshoz segíteni.

Igy a hirdetés. Maga a derűlátás, a megnyugtató, a vidámság mindazok számára, akik új hazát szeretnének — vagy ha nem is szeretnének, de mondjuk hajlandóak — választani. Nincs többé kivándorlási probléma, nincs többé nehézség, a temesvári Messenger Boy vállalat mindent elintéz. Valami varázsmondatot tudhatnak ennél a bűbajos cégnél, valamj különös varázsigét, amelytől menten feltáruznak a konzulátusok és követségek kapui, mi több, az országhatárokat szorosán elzáró sorompók és a temesvári boy-vállalat közbenjöttére, — a legnagyobb szívélyességgel üdvözlik mindazokat, akik az említett közvetítés révén jufottak ki az Óceánon túlra.

Vajjon tudnak-e az eviani konferencia urai erről a vállalatról? Nem hisszük. Mert hiszen akkor nem kellene gyötörődve törniök magukat, hogy valamilyen megoldást találjanak a bevándorlás előli eljárkozás leküzdésére. Nem kellene tárgyalgatniok jobbra és balra, megtakaríthatnák a sok utazgatást fővárosról fővárosra és mindezeknek tetejében egykettőre elintéznék a nagy problémát.

Egyszerű lenne, ugy-e? Még irni sem kellene, hanem csak vennék a távbeszélőkészüléket, bemondanák a meghirdetett telefonszámot és kikéretnék magukhoz a kivándorlási ügyeket játszi könnyedséggel intéző boy-vezért, vagy azt,

akit a vállalat kivándorlási ügyek elintézésre igénybe vesz. Természetesen fizetnék a költségeit, mert így is lényegesen olcsóbban jönnének ki, mintha például maguk a konferencia résztvevői utaznának le Temesvárra. Szóval a temesvári kivándorlási szakértő kiutaznék s meghallgatná a bölcs urak előterjesztését, hogy hát ennyi és ennyi embert szeretnének telepíteni, ilyen és ilyen feltételek mellett. A temesvári kivándorlási vezér végighallgatná a mondókákat, azután megkérdezné:

„Nem felejtettek ki valakit az urak? Mindenki benne van? Néhány száz Kohn, vagy Grün nem maradt véletlenül ki a névsorból?”

Lenne azután erre nagy böngészés, tanakodás, beiktatnának még néhány nevet, kihuznának egynéhányat, mert előre nem látott véletlen folytán időközben elhalálozott néhány kivándorlójelölt, végül is közölnék: ez a hiteles névsor.

Idáig eljutottunk az elképzelésben, de bevalljuk, fogalmunk sincs róla, mit művelne a továbbiakban tisztelt temesvári polgártársunk. Nem tudjuk, mert nem is tudhatjuk, üzleti titok ez, amit nyilván nem kíván elárulni... még azoknak sem, akik bizalommal és költségmegtérítési készséggel fordulnak hozzá. Üzleti titok, amelyet talán mégsem szabadna így, nyíltan és engro hirdetni, árusítani, hiszen **olyanok is felfigyelhetnek erre a nagyhangu és valószínűtlen reklámra, akik időnként érdeklődni szoktak a vállalatok és vállalkozók jóhiszeműsége iránt.** Amiben mi egyébként világért sem kétekedünk. Mert nagyon jól tudjuk, hogy mi mindent képes elintézni a Pinkerton-Boy vállalat...

Különbön a fenti hirdetéssel hirharangot verő boy-vállalat nem az egyedüli a csoportosan jelentkező kivándorlási törekvések lelkiismeretlen kiaknázása terén. Tömegesen jelentkezők és ajánlják fel szolgálataikat a jóhiszemű embereknek a „**kivándorlási ügynökök**“, akik „**felelősség**“ mellett vállalkoznak különböző „**elintézésekre**“ s „**kitűnő összeköttetéseikre**“ hivatkoznak. Mondanunk sem kell, hogy

az alkalmi kivándorlási ügynökök minden ígérete a becsapás veszedelmét jelenti a kivándorolni szándékozóknak számára.

Azok, akik hiszékenyen megbizást adnak egy-egy ilyen „**ügynöknek**“, nemcsak anyagi kárt vállalhatnak, de meg gondolatlanul katasztrófába sodorhatják magukat, mert a külföldi hatóságok szigora nem ismer kiméletet szabályzatok megsértése esetén.

Mindehhez még azt a csekély és lényegtelen ténykörülmenyt kívánjuk hozzáfűzni, hogy az egyik ilyen „**vállalat**“ társtulajdonosát a közelmúltban hamis állampolgársági bizonyítványok készítésében való bűnrészség címén **két évi börtönre ítélte a bíróság** és hogy ebben az ügyben is sok hiszékeny áldozata volt, akik súlyosan megbűnhődtek az illető „**vállalkozó**“ nagyhangon hirdetett „**kitűnő összeköttetéseinek**“ igénybevétele miatt.

„Az érvényesülés lélektana“ című művében folytatja a betiltott „Házasság“ és „Levelezés“ rovatokban közölt elmefuttatásait

„Repül a nehéz kő, ki tudja hol áll meg, ki tudja hol áll meg s kit hogyan talál meg . . .“ — mondja a költő és igaza van. A repülő kövek gyakran találnak el olyanokat, akiknek semmi közük sincs az eldobási szándékhoz, akiket véleltenül ér a telitalálat, amint az például **Bizony Ferenc** urral, a hírneves temesvári házasságközvetítővel is történt, a „**Levelezés, házasság**“ című apróhirdetés-rovatok beszüntetésével kapcsolatosan. Mert az kétségtelen, hogy a „**házasodjunk, levelezzünk**“ jellegű apróhirdetések betiltására egészen más oka volt illetékeseknek, mint **Bizony Ferenc** kitünő üzletének megbénítása, mégis ez a derék boldogságkereskedő járt rosszszul és milliós házasságokat házhozszámtó nagyüzeme sanyli meg a kemény szigort.

Bizony Ferenc nem ajánlhatja pompás árukészletét a nagy nyilvánosság előtt. Tulajdonképpen már nem is érdemes napilapot kézbevenni, amióta a sok baljós napihir mellett, illetve után nem olvasgathatjuk az apróhirdetések között az élet némi derüt, vigaszt nyújtó napsugárvilágításait, a kedves kis apróhirdetéseket, amelyek kimeríthetetlen számban kínálják, szinte étlapszerűen a gyönyörűbbnél gyönyörűbb, ifjú és ártatlan milliommóskisasszonykákat, akik ráadásul árvaik is és így az anyósgondoktól is megkíméltetik a nemes jelentkező, aki majdan megfélelően becsüli leendő felesége pazar erényeit és kiapadhatatlan pénzforrásait.

Am **Bizony Ferenc** bebizonyította, hogy nem engedi megtorpedózni üzleti lehetőségeit. Nincs apróhirdetés? Jó a könyv is — vélekedik a kiváló szerelemszakértő és elgondolását máris tett követé. A könyvpiacra érdekes újdonság jelent meg, **Bizony Ferenc** könyvet írt „**Az érvényesülés lélektana**“ címmel. Alcimek: „**A férjhezmenés művészete. A hála** (A hála definíciója). Lássuk csak mit mond kedves kis munkájáról a szerző, egyik elbájoló közvetlenséggel nyilvánosságra hozott apróhirdetésében:

„A könyv tudományos okait világítja meg az érvényesülésnek, az érvényesülésképtelenségnek és csalhatatlan biztonsággal mutat utat a nőnek és férfinak a sikerhez. Vagyonos és vagyontalan hölgyeket, leánygyermekét nevelt szülőket a férjhezmenés nehéz gondjaitól óvja meg, biztos sikerrel tanít az előnyös házasság lehetőségre. Megrendelhető . . . stb. . . stb. . .“

Ezt mondja **Bizony Ferenc** a saját könyvéről. A siker titkának nevezi azt, amit potom száz leiért közölni hajlandó az olvasóval arról, hogy milliomos és feltűnően szép leánygyermek miképpen adhatók férjhez, ha egyébként egyet-

len kérő sem akadna. A siker egészen biztos, mert a szerző ügyesen kitanítja a papát és mamát arra, hogy mit kell tennie, a fiatal és kevésbé fiatal hölgyek, meg a nősülni szándékozó urak szintén megtanulhatják jövőjük megalapozásának biztos módjait.

Azt hisszük, nem kell hangsúlyoznunk: **Bizony** Ferenc újabb vállalkozása sem jobb az ediginél, illetve egyszerűen annak újabb és fondorlatos propagálása csupán. Így akarja **Bizony** Ferenc kijátszani és pótolni azt a nyilvánossághiányt, amit az apróhirdetések két, ránézve mindenképp felett fontos rovatának betiltása számára jelent. Így csalogatja irodájába a gyanútlan és „sikert” kereső áldozatokat, akiket elsősorban arról oktat ki, hogy mi az a „hála”, vagyis előre gondoskodik fáradozásai jutalmazásáról.

Vajjon ki lehet a szerzője ennek a „tudományos” könyvnek, melynek színvonala iránt ugyan nincsenek kétségeink, de amelyről mégis meggyőződéssel állithatjuk, hogy **nem Bizony Ferenc írásművészetének eredménye.**

Bizony Ferenc képtelen arra, hogy könyvet írjon akár a sikerről, akár a sikertelenségről, bár az „**érvényesülés**” lehetőségeinek és módjainak közlése számára igen egyszerű lenne. Mindössze le kellene írnia, de őszintén és kertelés nélkül eddigi házasságközvetítői tevékenységét, fogásait és ügyeskedéseit, egyszerűen definiálnia kellene, milyen hálásak a becsapott és meghurcolt emberek a közvetítésekért és akkor olyan könyvet készíthetne, aminek nemcsak nagy olvasótábora lenne, de a nagyközönség is eredményesen és tanulsággal forgathatná lapjait.

Temesvári levél

Állapota reménytelen

A beteg nevetett, amikor meghallotta a halálos ítéletet.

Erejének végső megfeszítésével settenkedett az ajtóhoz. Ravasz mosollyal nézte az ajtónyíláson keresztül a fontoskodó arcokat, az orvosok mindenttudó lemondását, a gyászra készülő családot, látta a bóbításlovu furgon után ballagó fekete fátylakat, divatosan kreált gyászruhákat és asszonyi sikolyt.

A stilustalan halált, a sablonos gyászt.

Állapota reménytelen.

Megállapították az orvosok. Tudósok. Meg fog halni, egy óra múlva, holnap, vagy azután... mindegy...

Azok, ott kint letörlik könnyeiket, hogy ő ne lássa. Kiméletesek és azt hiszik, hogy nem tudja.

Ostobák!

Igenis, tudja, tudja, tudja! Olyan jól esik ravaszul kijátszani a fontoskodókat, a kiméleteseket, — a butákat. És olyan jól esik a párnát szorítani, nevetni, nevetni, míg

mások már termelik a könnyeiket az elmulásra. Az ő elmulására.

Azt hiszik azok ott a másik szobában, hogy titkot rejtegetnek. Lábujjhegyen kóvályogják körül a halált. Könynyebbé teszik . . . Mit? Titkolóznak, közönyt komédiáznak és főpróbát tartanak a fájdalomból.

Állapota reménytelen.

Tegnap még ünnepi hangulatban rohant az élet után. Remélt, szeretett. Szeretett és remélt. Várt, — hiába. Kongott az óra és üres volt a platánsor. Akkor belevágott az egyedüllét és ő is érzett fájdalmat. Koporsót vittek mellette, — és felvidult. Akkor látta, hogy minden mindegy, hogy **állapota ugysis reménytelen.**

Jó üres koporsót látni, amelyik lakóra vár. És millió koporsó áll még fasudarakban az erdőn.

Csókolt, ölelt, boldog volt. Ebben a pillanatban, — ezer év előtt. Szerelmet esküdött, szerelmet követelt egy pillanatra: **örökre.** Hazudott, — mert akkor is tudta, akkor is látta, hogy **nincs örökre.**

Tudta, hogy állapota reménytelen.

Mámoros éjszakából beledorbézott a reggelekbe. Táncolt vad muzsikára, a nagy tükörből visszavigyorgott rá a csapzothaju részegség, azután összetörte a tükröt, mert az is csak arra figyelmeztette, hogy ennek is vége lesz, hogy **állapota reménytelen.**

Visszafelé pereg a film.

Egyszer, régen gondtalanul lendült neki az életnek, gazdagon, a reménység minden kincsével megrakottan. A Gauvizankár felé indult — és megbotlott az első kavicsban. Dus városok tövében hamar észrevette a temetőket és rájött, milyen rövid az ut a palotákból a nagy cél felé.

Állapota akkor már reménytelen volt.

Fejére kell huznia párnát és nevetni alatta. Bejönnek szobába és körülveszik újra. Várnak. Várják a nagy pillanatot, a reménytelenség beteljesülését.

Felsorakoznak mellette épügy, mint amikor megérkezett az évmilliókból, ahol nem ismerik a reménytelenséget. Akkor, igen, csak akkor nem volt reménytelen az állapot. Amíg nem volt. És addig nem jutott eszükbe, hogy keressék, nem csókolták, nem gyászolták. Amikor pedig megérkezett, nem jutott eszükbe, hogy az ő számára is kisarjadt a koporsófa.

Nevetni kell a párnák közt az ostobákon, akik még mindig s minket raknak a két végtelenség közé eső pillanatnyi létezésre. Azután le kell rugni a párnát és összeszorítani a fogakat. Hallgatni. Nem szabad elárulni, hogy tudja, — hogy mindig tudta, amit ezek titkolni akarnak előtte. Azután várni, várni, odanyujtani kezét az orvosnak, visszahazudni a csókot, összeragasztani a tükröt, belelendülni a reménységbe és megszületni az évmilliókba, ahol **állapota már nem reménytelen.**

Ország - Világ

(ERDÉLYI ÉLET)

GELLER ÖDÖN

társadalmi, művészeti és irodalmi országos riportlapja.

(Bejegyezve: Trib. Arad, Secția III-a Con.

Dos. Nr. Pres. 8./1938/2.)

Lapunk kizárólag előfizetés útján kapható.

Előfizetés egy evre: pénzügyintézeteknek, vállalatoknak, nagykereskedőknek, kávéházaknak és külföldre 1200, magánosoknak 1000, köztisztviselőknek és nyugdíjasoknak 600 lei. Hirdetési árszabályzatunk a sajtó és propagandaügyi alminisztérium hirdetési igazgatósága által van megállapítva.

ARDEALI SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: ARAD,
Bulevardul Regele Ferdinand 19. Telefon: 15—25.

Szerkesztőségi órák: d. e. 8—12-ig, d. u. 4—6-ig.

Nyomda: „Phönix“, Arad, Piața Plevnei 2. Telefon: 16—39.

Pénztelvétre — pecséttel ellátott hivatalos nyugta ellenében — csak fényképes igazolvánnyal rendelkező kiadóhivatali megbízottak vannak feljogosítva!

Semmi kifogásunk sincs az ellen, ha laptársaink átveszik eredeti cikkeinket, de csakis lapunk vagy cikkíróink megnevezésével!

— **ÉJJEL-NAPPAL** szívesen dolgozunk a közönségért, — dolgozzék a közönség is velünk. Minden közérdekű közleménynek helyet adunk, — minden igaz sort továbbítunk. Ne sajnálja senki a idejét: önmagának és embertársainak használ, ha nem hallgatja el mondanivalóját! Az „Ország-Világ“ huszonnyolc év óta tántoríthatatlanul állja a helyét, — mindig és mindenütt a közönségért a közönjéggel!

— **„PHÖNIX“-NYOMDA**, Arad, Piața Plevnei Nr. 2. Telefon 16—39. Ajánlkozik mindenféle könyvnyomdai uton előállítható munka izléses és pontos elkészítésére a legrövidebb időn belül, versenyképes áráért. Könyvek, folyóiratok, ujságok, hivatalos, iskolai és egyházi nyomtatványok, árjegyzékek, falragaszok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, gyászlapok, ipari, kereskedelmi, gazdasági és pénzügyintézeti nyomtatványok, körlevelek, üzleti értesítések, borítékok, levélpapírok, számla- és megrendelőkönyvek, felszólító levelek, levelezőlapok készítése bármely szöveggel a legizlésesebb kiállításban. Kérjen árajánlatot!

**EGÉSZEN
RÖVIDEN:**

az
Ország-Világ

a legjobb,

a legrégebb,

a legmagyarabb,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

a legérdekesebb,

a legmegbízhatóbb

romániai magyar-

nyelvű riportlap.

Olvassa és terjessze!